

ZÁKLADNÍ ŠKOLA A ZÁKLADNÍ UMĚLECKÁ ŠKOLA JESENICE, PŘÍSPĚVKOVÁ ORGANIZACE

K Rybníku 800, Jesenice, PSČ 252 42
www.jesenickaskola.cz
e-mail: novotna@jesenickaskola.cz
telefon: 241 004 222

Školní rok: 2016 / 2017

Minimální preventivní program

1. ZÁKLADNÍ ÚDAJE O ŠKOLE

Název a adresa školy, pro kterou platí tento MPP	Základní škola a Základní umělecká škola JESENICE, příspěvková organizace K Rybníku 800, Jesenice 252 42
Jméno a příjmení ředitelky	Ing. Mgr. Jitka Novotná
Telefon na ředitelku	241 044 222, mob 725612612 (služební mobil)
E-mail na ředitelku	novotna@jesenickaskola.cz

Jméno školního metodika prevence	Mgr. Markéta Ladová
Telefon	241 004 237, mob 606030344 (služební mobil)
E-mail	ladova@jesenickaskola.cz
Specializační studium	Ano ☒ Studuje ☐ Ne ☐
Realizátor vzdělávání	Pedagogická fakulta UK

Jméno výchovného poradce	Mgr. Markéta Ladová
Telefon	241 004 237, 606030344 (služební mobil)
E-mail	ladova@jesenickaskola.cz
Specializační studium	Ano ☒ Studuje ☐ Ne ☐
Realizátor vzdělávání	Pedagogická fakulta UK

Jméno speciálního pedagoga	Mgr. Jarmila Hrdličková
Telefon	728557374

E-mail	hrdlickova@jesenickaskola.cz		
Specializační studium	Ano	X	Studuje
Realizátor vzdělávání	Ne		

Jméno školního psychologa	Mgr. Zdeňka Valentová		
Telefon	241004255 , mob 606030345 (služební mobil)		
E-mail	valentova@jesenickaskola.cz		

	Počet tříd	Počet žáků
ZŠ - I stupeň	25	627
ZŠ - II.stupeň	9	245

2. STRUČNÁ ANALÝZA SITUACE

Budova školy se nachází v obci Jesenice s počtem 7.900 obyvatel. Žáci sem dochází i s přilehlých spádových vesnic, kterých je celkem 5. Škola je plně organizovanou základní školou s 0. až 9. postupným ročníkem. Současná cílová kapacita školy je 872 žáků. Ve školním roce 2016/2017 má základní škola celkem 34 tříd (0. ročník = 2 třídy, 1. až 2. ročník pět paralelních tříd, 3. ročník má 4 třídy, 4. má 5. tříd a 5. ročník čtyři paralelní třídy, 6. roč. je po třech třídách, 7 až 9. ročník dvě paralelní třídy), průměrná naplněnost tříd je 28 žáků.

Pedagogický sbor je tvořen ředitelkou školy, čtyřmi zástupci ředitele (zástupkyně ředitelky pro 1. stupeň, zástupce ředitelky pro 2. stupeň, zástupce ředitelky pro písemnou agendu, zástupce ředitelky pro detašovaná pracoviště a pro školní družinu), učiteli 1. a 2. stupně, vychovatelkami a vychovatelem ŠD, vedoucí školního klubu. Pedagogický sbor je, až na výjimky, plně kvalifikovaný. V případě věkové struktury jsou ve škole jak mladí učitelé, tak učitelé střední generace i učitelé staršího věku. Díky tomuto složení je pedagogický sbor středního věkového průměru. Pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami je v pedagogickém sboru vyškolen a aprobován speciální pedagog. Pro žáky vyžadující zvláštní individuální péči máme k dispozici asistenty. Na škole též působí školní psycholog a výchovní poradci (výchovný poradce pro 1. stupeň a výchovný poradce pro 2. stupeň).

Součástí školy:

- základní škola (budova K Rybníku 800, budova Budějovická 77 - detašované pracoviště pro 5 tříd 2. ročníku a pro ZUŠ, dále 2 učebny pro 5. ročník máme v Sunny Canadian School)

- školní družina
- školní jídelna
- školní klub
- základní umělecká škola

Vybavení školy

Nově vybudovaný areál školy byl předán do užívání 1. 9. 2003. Škola je moderní, evropského typu, má bezbariérový přístup.

Škola má velmi dobré materiální zázemí – např. možnost využívat několik multifunkčních zařízení (kopírka, skener), učitelé jednotlivých vyučovacích předmětů mají k dispozici vícero řad učebnic od různých nakladatelů apod. Postupně též doplňujeme sady učebních pomůcek pro výuku jednotlivých vyučovacích předmětů.

Ve škole se nachází 34 učeben, které slouží jako kmenové pro jednotlivé třídy. Současně škola disponuje odbornými učebnami jako je např. učebna hudební výchovy, fyziky (ta se postupně buduje a cílového stavu bude dosaženo v budoucích letech), výtvarný ateliér, dílna, divadlo, tři učebny cizích jazyků, dvě počítačové učebny, školní kuchyňka a dvě velké tělocvičny s nářadovnou. Součástí sportovního zázemí je i venkovní hřiště s umělým povrchem.

V případě vybavení technikou si škola drží vysokou úroveň. Pro potřeby výuky slouží 30 notebooků (2 počítačové učebny). Současně většina učitelů má k dispozici služební notebook, který využívá jak při výuce, tak při plnění ostatních pracovních úkolů. Celá škola je pokryta bezdrátovým internetem. Ve dvou kmenových učebnách se nachází interaktivní tabule s možností využití hlasovacího zařízení. Většina kmenových učeben je vybavena dataprojektorem, plátnem a ozvučením. Učitelé prvního stupně, cizích jazyků a hudební výchovy mají též k dispozici CD přehrávače.

Škola má vlastní kuchyň a jídelnu. K využití odpoledního volného času mají žáci prvního stupně k dispozici 13 oddělení školní družiny, které jsou umístěny v kmenových učebnách. Školní družina využívá školní zahradu a školní hřiště s umělým povrchem. Žáci 6. až 9. ročníku mají možnost v odpoledních hodinách navštěvovat školní klub. Současně všem žákům školy jsou v rámci Střediska volného času nabízeny různé druhy kroužků.

ŠKOLNÍ PORADENSKÉ PRACOVÍŠTĚ

Naše školní poradenské pracoviště se skládá z následujících lidských faktorů:

- Školní psychologka

- Výchovná poradkyně pro 1. stupeň, speciální pedagožka
- Výchovná poradkyně pro 2. stupeň, kariérové poradenství
- Školní metodik prevence
- Asistentky pedagoga

Specifika odborných činností jsou jednotlivým odborníkům přiřazeny následovně:

a) Výchovná poradkyně pro 2. stupeň, kariérové poradenství – se ve značné míře věnuje problematice kariérového poradenství, spolupracuje s informačním a poradenským střediskem při úřadu práce, stará se o kvalitní průběh přijímacího řízení, stejně tak jako o distribuci přihlášek a zápisových lístků. Taktéž se věnuje konzultační a poradenské činnosti ohledně správné budoucí střední školy. V tomto směru pracuje jak se žáky, tak i s jejich zákonnými zástupci. Dále zajišťuje (dle vyhlášky č. 73/2005 Sb., ve znění pozdějších předpisů) průběh vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami na druhém stupni, kam samozřejmě patří i vzdělávání žáků nadaných, v tomto směru zajišťuje i administrativu, eviduje žáky se SVP, zprostředkovává informace z vyšetření žáků se SVP na odborném pracovišti (PPP apod.), podílí se a koordinuje vytváření individuálních vzdělávacích plánů. Dále připravuje podmínky pro vzdělávání žáků ze sociálně znevýhodněného prostředí a žáků – cizinců. Provádí diagnostické a intervenční činnosti, stejně tak i organizační a metodické (konzultační činnost pro žáky, rodiče i učitele).

b) Výchovná poradkyně pro 1. stupeň, speciální pedagožka – převážně zajišťuje správný průběh vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami na prvním stupni (dle vyhlášky č. 73/2005 Sb., ve znění pozdějších předpisů), dále se podílí na přípravě vzdělávacích podmínek pro vzdělávání žáků – cizinců a také žáků ze znevýhodněného sociálního prostředí. Mezi její činnosti patří také činnosti metodické (konzultace pro učitele a rodiče), diagnostické a intervenční. Podílí se na administrativě žáků se SVP z prvního stupně, zprostředkovává informace z odborných pedagogicko-psychologických vyšetření z PPP, SPC, ostatním vyučujícím, podílí se na vytváření individuálních vzdělávacích plánů a v neposlední řadě poskytuje pravidelnou reedukační péči žákům se SVP.

c) Školní metodik prevence – má hlavní činnost v oblasti prevence sociálně nežádoucích jevů, tzn., že sleduje výskyt těchto jevů a jiných prvků rizikového chování u žáků, v rámci tohoto zajišťuje především primární prevenci, kde se v hlavní míře podílí na přípravě

Minimálního preventivního programu a dalších preventivních programů, kde sleduje jejich účinnost. Poskytuje konzultační a poradenskou činnost v oblasti rizikových a nežádoucích projevů chování, jak žákům, tak i učitelům a rodičům. V rámci primární prevence má za úkol pomáhat vytvářet prostředí, ve kterém mají žáci pocit bezpečí, pohody a vzájemné tolerance. Hlavní činností je zde u něj v tomto smyslu podpora a iniciativa v důsledném dodržování povinností a práv žáků stanovených vnitřním řádem školy za aktivní spolupráce vedení školy a rodičů. V rámci sekundární prevence je jeho povinností okamžitě řešit spolu s výchovným poradcem závažné porušení vnitřního řádu školy v souvislosti s projevy šikany a ostatních negativních forem rizikového chování u žáků. Dále při zjištění kontaktu žáků s návykovou látkou, včetně alkoholu a cigaret ve škole, dodržení stanoveného postupu pro řešení takových situací - bezprostřední spojení vedení školy s rodiči s písemným zápisem, společné řešení problému, v závažných případech spolupráce s policií ČR. Dohlíží na to, aby programy primární prevence u nás ve škole byly převážně specifické a efektivní pro cílenou skupinu žáků. Na základě toho neustále spolupracuje s třídními učiteli a konzultuje s nimi problémové žáky a riziková témata, která se v konkrétním ročníku objevují.

d) Školní psycholožka – je u nás hlavní koordinátorkou školního poradenského pracoviště, kdy domlouvá termíny na společná setkání, konzultace palčivých problémů, seznamuje nás s novinkami a zákony v této oblasti. Její hlavní činnost spočívá samozřejmě v práci se žáky, a to, významně pomáhá žákům v oblasti výukového selhávání, provádí pravidelnou reedukační péči přímo u nás ve škole. Včasnými intervenčními zásahy s jednotlivými žáky, ale i se třídními kolektivy, minimalizuje výchovné a kázeňské obtíže ve třídách. Poskytuje odbornou pomoc v krizových situacích žákům – jako je úmrtí v rodině, zátěžové situace, sebepoškozování žáků apod. Pracuje nejenom se žáky, ale také s pedagogy a rodiči, formou konzultační i intervenční. V neposlední řadě provádí také diagnostiku třídních skupin, např. v rámci sociometrických technik s následnou intervencí ve školním prostředí.

Všichni členové školního poradenského pracoviště spolu neustále komunikují, a pokud je nějaký závažnější problém, tak se všichni sejdeme a komplexně ho rozebereme i s konečným řešením. Pokud se nám podaří, tak jednou do roka se scházíme i s vedením a se zastupiteli města Jesenice společně s místní policií v tzv. *Štábu prevence*, kdy hodnotíme, co nás trápí a v čem bychom potřebovali od obce pomoci.

Cíleně se zaměřujeme především na následující oblasti:

- Přímé působení na žáky školy
- Spolupráce s rodičovskou veřejností
- Spolupráce s učiteli
- Jednání s rodiči problémových žáků
- Spolupráce s PPP a institucemi zaměřenými na péči o děti a mládež
- Účast na výchovných komisích
- Poskytování informací o studiu na SŠ a konzultace s rodiči i žáky – výchovná poradkyně pro 2. stupeň
- Prevence nežádoucích a sociálně patologických jevů
- Spolupráce na tvorbě a plnění IVP pro žáky se SVP – VP + školní psycholožka
- Problematika školní zralosti – školní psycholožka

Základní právní dokumenty:

Úmluva o právech dítěte

Zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících v platném znění

Zákon č. 94/1963 Sb. , o rodině v platném znění

Zákon č. 167/1998 Sb. , o návykových látkách v platném znění

Zákon č. 379/2005 Sb., o opatřeních k ochraně před škodami působenými tabákovými výrobky, alkoholem a jinými návykovými látkami v platném znění

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník v platném znění

Zákon č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních v platném znění

Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon) v platném znění

Zákon č. 218/2003 , o soudnictví ve věcech mládeže v platném znění

Zákon č. 258/2000 Sb. , o ochraně veřejného zdraví v platném znění

Zákon č. 359/1999 Sb. , o sociálně-právní ochraně dětí v platném znění

Nařízení vlády:

Nařízení vlády č. 75/2005 Sb., o stanovení rozsahu přímé vyučovací, přímé výchovné, přímé speciálně pedagogické, přímé pedagogicko-psychologické činnosti pedagogických pracovníků v platném znění

Nařízení vlády č.455/2009 Sb., kterým se pro účely trestního zákoníku stanoví, které rostliny nebo houby se považují za rostliny a houby obsahující omamnou nebo psychotropní látku a jaké je jejich množství větší než malé ve smyslu trestního zákoníku v platném znění

Vyhlášky:

Vyhláška MŠMT č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních. v platném znění

Vnitroresortní předpisy MŠMT

Metodický pokyn ministra školství, mládeže a tělovýchovy k řešení šikanování ve školách a školských zařízeních č.j. 22294/2013-1

Metodický pokyn k primární prevenci sociálně patologických jevů u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních č. j. 20 006/2007-51, Věstník MŠMT sešit 11/2007

Pravidla pro rodiče a děti k bezpečnějšímu užívání internetu č. j. 11 691/2004-24, Věstník MŠMT sešit 6/2004.

Metodický pokyn MŠMT k jednotnému postupu při uvolňování a omlouvání žáků z vyučování, prevenci a postihu záškoláctví č. j. 10 194/2002-14, Věstník MŠMT sešit 3/2002.

Metodický pokyn MŠMT k výchově proti projevům rasismu, xenofobie a intolerance č. j. 14 423/99-22, Věstník MŠMT sešit 5/1999.

3. STANOVENÍ CÍLŮ MPP

(stanovení krátkodobých cílů MPP pro daný rok, zdůvodnění cílů a jejich návaznost na Preventivní strategii školy)

Cíl:	Zvýšit informovanost pedagogů v problematice šikany a její prevence
Ukazatele dosažení cíle:	Počet vzdělávacích programů na dané téma Počet proškolených pedagogů
Zdůvodnění cíle:	Zefektivnění práce pedagogických pracovníků, zkvalitnění výchovného působení na žáky, minimální požadavky na školu pro řešení šikany
Návaznost na dlouhodobé cíle:	Cíl souvisí se zvyšováním profesní připravenosti pedagogického sboru a úspěšné prevence šikany na škole

Cíl:	Zapojit do zájmových kroužků co největší množství žáků – každý si vybere, co ho zajímá
Ukazatele dosažení cíle:	Počet žáků pracujících v těchto zájmových kroužcích nabízených školou Počet kroužků k výběru
Zdůvodnění cíle:	Vhodné a účelné trávení volného času
Návaznost na dlouhodobé cíle:	Snahou je vést mladého člověka k účelnému trávení svého volného času

Cíl:	Seznámit děti s různými riziky spojenými se závislostmi, různými projevy rizikového chování a uvést na správnou míru jejich případné mylné informace či představy týkající se dané oblasti
Ukazatele dosažení cíle:	Počet vzdělávacích programů na dané téma Počet žáků účastnících se těchto programů
Zdůvodnění cíle:	Jen včas a správně informovaný žák umí adekvátně řešit náročné životní situace - umí si vytvořit zdravý životní styl
Návaznost na dlouhodobé cíle:	Cílem je posílit u žáků schopnost bránit se před projevy rizikového chování zdravým a sociálně akceptovatelným způsobem, vytvářet u nich protidrogové postoje

Cíl:	Budovat optimální sociální klima v jednotlivých třídách a tím i v celé škole. Posilovat komunikační dovednosti, schopnosti vytvářet přátelské vazby, asertivní dovednosti, zlepšit sebeovládání, učit se nenásilnému zvládnání konfliktů, zvládat úzkost a stres
Ukazatele dosažení cíle:	Počet vzdělávacích programů na dané téma Počet žáků účastnících se těchto programů
Zdůvodnění cíle:	Žáci si osvojí pozitivní sociální chování
Návaznost na dlouhodobé cíle:	Cílem je vytvářet optimální sociální klima v celé škole, budování důvěry a pocitu bezpečí

Cíl:	Stmelení kolektivů žáků napříč 2. stupněm
Ukazatele dosažení cíle:	Počet žáků účastnících se zářijového adaptačního výjezdu
Zdůvodnění cíle:	Zjednodušení přechodu na 2. stupeň umožní rychlejší přizpůsobení se požadavkům daného stupně/kamarádké vazby
Návaznost na dlouhodobé cíle:	Zlepšit komunikaci s novým třídním učitelem u 6. tříd, posílení koheze v třídních kolektivech

Cíl:	Seznámení se s trestní zodpovědností, seznámení s prostředím, kde lidé musí odpovídat své nesprávné činy (různé druhy závislosti, trestné činy)
Ukazatele dosažení cíle:	Počet žáků účastnících se těchto akcí
Zdůvodnění cíle:	Jen správně informovaný žák si může vybrat tu správnou cestu
Návaznost na dlouhodobé cíle:	Cílem je upevnění životních hodnot, posílení sebevědomí a sebepoznání, udělat si na danou problematiku svůj vlastní názor

Cíl:	Seznámení žáky s pravidly sebeobran
Ukazatele dosažení cíle:	Počet žáků účastnících se těchto akcí
Zdůvodnění cíle:	Jen správně informovaný žák si může správně orientovat v nezvyklé situaci a umět správně reagovat
Návaznost na dlouhodobé cíle:	Cílem je získání základních postupů při mimořádných situacích

Cíl:	Zapojit rodiče do dění školy
Ukazatele dosažení cíle:	Počet rodičů účastnících se akcí školy
Zdůvodnění cíle:	Společné působení školy a rodiny může všestranně rozvinout osobnost žáka
Návaznost na dlouhodobé cíle:	Snahou je větší spolupráce s rodiči (jejich zapojení do aktivit pořádaných školou)

4. SKLADBA AKTIVIT MPP PRO JEDNOTLIVÉ CÍLOVÉ SKUPINY

a) Pedagogové

Název a odborné zaměření vzdělávání	Šikana, kyberšikana a její prevence
Stručná charakteristika	Účastníci si prohloubí dovednosti v rozpoznávání rizikového chování uvedeného druhu, získají teoretické znalosti v oblasti identifikace a vyšetřování jevu a seznámí se s možnostmi prevence.
Realizátor/lektor	Mgr. Zdeňka Valentová, Mgr. Markéta Ladová
Počet proškolených pedagogů	40
Počet hodin	4 hod
Termín konání	1. a 2. pololetí školního roku 2016/2017

Název a odborné zaměření vzdělávání	Šikana, kyberšikana a její prevence
Stručná charakteristika	Účastníci si prohloubí dovednosti v rozpoznávání rizikového chování uvedeného druhu, získají teoretické znalosti v oblasti identifikace a vyšetřování jevu a seznámí se s možnostmi prevence.
Realizátor/lektor	PhDr. Michal Kolář
Počet proškolených pedagogů	2 (školní psycholog + výchovný poradce, následné proškolení všech pedagogů)
Počet hodin	6 hod
Termín konání	2. pololetí školního roku 2016/2017

b) Žáci**Tematické bloky ve výuce (v rámci ŠVP), zaměřené na prevenci rizikového chování**

Ročník	Předmět	Téma	Poznámka
0.	všechny předměty	Zvládá sebeobsahu, uplatňuje základní kulturně hygienické a zdravotně preventivní návyky, zvládá jednoduchou obsluhu a pracovní úkony	
0.	všechny předměty	Má základní povědomí o zdraví a bezpečí	
0.	všechny předměty	Má zdravé sebevědomí a sebeuplatnění	
0.	všechny předměty	Kontroluje své chování (sebeovládání) a přizpůsobí se	
0.	všechny předměty	Sebepojetí, city, vůle	
0.	všechny předměty	Sociabilita	
0.	všechny předměty	Respektuje a dodržuje společenská pravidla a návyky	
1.	Prvouka	Vytváří si zdravé stravovací návyky na základě nápodoby.	
1.	Prvouka	Uplatňuje základní hygienické a režimové návyky.	
1.	Prvouka	Reaguje adekvátně na pokyny dospělých při mimořádných situacích. Návčik modelových situací	
1.	Prvouka	Uplatňuje základní pravidla platná pro chodce v silničním provozu.	
1.	Tv	Pravidelnou pohybovou činnost spojuje se zdravým způsobem života, uplatňuje správné způsoby držení těla a základní polohy při cvičení.	
2.	Prvouka	Uvede příklady zdravých a nezdravých potravin a stravovacích návyků.	
2.	Prvouka	Uplatňuje základní hygienické, režimové a jiné zdravotně preventivní návyky s využitím elementárních znalostí o lidském těle.	
2.	Prvouka	V modelových situacích se chová obezřetně při setkání s neznámými jedinci, odmítne komunikaci, která je mu nepříjemná; v případě potřeby požádá o pomoc pro sebe i pro jiné dítě.	

2.	Tv	Provádí pravidelnou pohybovou činnost, kterou spojuje se zdravým způsobem života, uplatňuje správné způsoby držení těla při různých činnostech, zaujímá správné základní polohy.	
3.	Prvouka	Projevuje toleranci k přirozeným odlišnostem spolužáků.	
3.	Prvouka	Uplatňuje základní hygienické, režimové a jiné zdravotně preventivní návyky s využitím elementárních znalostí o lidském těle, projevuje vhodným chováním a činnostmi vztah ke zdraví.	
3.	Prvouka	Předvede ošetření některých zranění.	
3.	Tv	Pravidelnou pohybovou činnost spojuje se zdravým způsobem života, samostatně se připraví na pohybovou činnost.	
4.	AJ	Zeptá se a odpoví na otázku o zdravotním stavu, pojmenuje běžné nemoci, zadá kladné a záporné příkazy týkající se léčby, čte jednoduchý text na téma zdravého životního stylu.	tvorba plakátu propagující zdravý životní styl
4.	Tč	Poskytne první pomoc při úrazu.	
4.	TV	Realizuje pravidelný pohybový režim v souladu se zdravým způsobem života, uplatňuje kondičně zaměřenou činnost.	
5.	PŘ	Účelně plánuje svůj čas pro učení, práci, zábavu a odpočinek podle vlastních potřeb s ohledem na oprávněné nároky jiných osob.	zdravý denní režim, jídelníček
5.	PŘ	Uplatňuje základní dovednosti a návyky související s podporou zdraví a jeho preventivní ochranou, účelné způsoby chování v situacích ohrožujících zdraví a v modelových situacích simulujících mimořádné události.	hygiena, běžné nemoci, předcházení úrazům, stres a jeho rizika
5.	PŘ	Vysvětlí, jak se ohleduplně chovat k druhému pohlaví a definuje bezpečné způsoby sexuálního chování mezi chlapci a děvčaty v daném věku.	společenská pravidla
5.	PŘ	Vyjmenuje zásady poskytování první pomoci, ošetří drobná poranění a zajistí lékařskou pomoc.	příprava družstev na Helpíkův pohár
5.	PŘ	Předvede v modelových situacích osvojené jednoduché způsoby odmítání návykových látek.	cigarety, alkohol, drogy
6.	VO	Vysvětlí význam smysluplně stráveného volného času, rozliší pozitivně a negativně strávený volný čas, sestaví svůj vlastní vyvážený režim dne.	
6.	VO	Objasní potřebu tolerance ve společnosti, respektuje kulturní zvláštnosti národnostních menšin, uvede příklady netolerantního, rasistického chování.	Etnické menšiny žijící v naší republice
6.	Z	Rozdělí obyvatelstvo světa podle lidských ras, národů, jazyků, náboženství a typů sídel.	lidské rasy, národy, jazyky, náboženství, typy sídel

7.	HV	Diskutuje o vztahu hudby a drog.	hudba a drogy
7.	VO	Shrne faktory ovlivňující pozitivně i negativně fyzické a duševní zdraví člověka, na základě sebehodnocení posoudí své možnosti k dosažení cílů a překonání překážek, sestaví jídelníček zdravé výživy.	zdravý způsob života, péče o zdraví
7.	VO	Zhodnotí vliv nedodržování zásad zdravého způsobu života na vznik civilizačních chorob.	rizika ohrožující zdraví a jejich prevence, civilizační choroby, infekční choroby, AIDS, stres
7.	VO	Vysvětlí pravidla bezpečného chování.	úrazy dětí a jejich příčiny, šikana
7.	VO	Popíše základní postupy při poskytování první pomoci.	
7.	VO	Oddělí zdravý způsob života od náhražkového, na základě modelových situací navrhne vhodné řešení konfliktů mezi lidmi, kriticky zhodnotí své chování a jednání a vhodně ho koriguje.	zdravý způsob života, životní styl, kouření, alkoholismus, drogy, sebehodnocení
8.	AJ	Doporučí činnosti spojené se zdravým způsobem života.	should/shouldn't, slovní zásoba - zdraví a životospráva, jídlo
8.	F	bezpečnost při práci s elektrickými spotřebiči, základní pravidla bezpečného zacházení s elektrickými zařízeními, vyjmenuje zásady poskytování první pomoci po zásahu elektrického proudu.	
8.	VO	Uvede zásady zodpovědného sexuálního chování ve vztahu ke zdraví, etice a morálce, vyjmenuje druhy antikoncepce, rozliší druhy deviací a patologických jevů.	
8.	VO	Popíše symptomy závislosti, vyjmenuje druhy závislosti, uvede instituce a druhy léčby.	negativní účinky kouření, alkoholismu a drog, závislost na počítači, mobilu a sociálních sítí
9.	AJ	Stanoví nebezpečí sociálně patologických jevů.	slovní zásoba - sociálně patologické jevy
9.	CH	Na konkrétních příkladech vysvětlí vliv různých látek na životní prostředí a zdraví člověka.	chemie pro člověka (léčiva, detergenty, pesticidy, hnojiva, sádra, cement), chemické látky jako hrozba, návykové látky, drogy

Třídní učitelé mají nezastupitelný význam, především jako pozorovatelé, kteří monitorují rizikové chování jedinců ve své třídě, dále při realizaci preventivních programů a jejich evaluaci, v neposlední řadě jsou garanti kvalit osobnostně – sociálních aktivit, které zařazují do třídnických hodin.

Od 0. až po 9. ročník si každý třídní učitel dle svého rozvážení libovolně 1x týdně zařadí v rámci svého rozvrhu třídnickou hodinu se svou třídou – na 1. stupni – to většinou bývá v pondělí, kde si žáci hodnotí víkend, případně pátek, kde hodnotí celý školní týden – co se jim povedlo apod. – ale je to na zvážení učitelů.

Na 2. stupni – je třeba vybrat předmět, v kterém to bude vhodné – VO, VV, HV – někdo bude muset věnovat jiný předmět – M, Fy, Z, D, ČJ apod.

V rámci třídnických hodin – třídní učitel monitoruje klima třídy a momentální atmosféru třídního kolektivu, případně řeší nějakou problémovou situaci. Dále min. 1x měsíčně jako třídní učitelé sdílí se svými žáky následující témata:

ZÁŘÍ – SPOLEČNĚ NASTAVENÁ PRAVIDLA „POHODOVÉHO SOUŽITÍ“ VE TŘÍDĚ, SEZNÁMENÍ ŽÁKŮ SE ŠKOLNÍM ŘÁDEM

ŘÍJEN – ZÁŠKOLÁCTVÍ/Pravidla omlouvání absence, aktivity na „tmeling“ třídního kolektivu

LISTOPAD – ŠIKANA/PROJEVY AGRESE – co znamená šikana, jak se jí dá bránit, jak se jí dá předcházet...

PROSINEC – KYBERŠIKANA/NEBEZPEČÍ SOCIÁLNÍCH SÍTÍ/závislost na moderních technologiích

LEDEN – NEBEZPEČÍ RASISMU – popř. podpořit žáky jiných národností – seznámit ostatní s jejich kulturou, zvyky, jazykem, tradicemi apod.

ÚNOR – ZDRAVÝ ŽIVOTNÍ STYL/volnočasové aktivity – nebezpečí návykových látek – závislostní chování

BŘEZEN – EXTRÉMNĚ RIZIKOVÉ SPORTY A RIZIKOVÉ CHOVÁNÍ
V DOPRAVĚ/jak se chovat bezpečně v dopravě

DUBEN – základy 1. pomoci – jak se zachovat, když ...

KVĚTEN – **8. a 9. ročník** = sexuální rizikové chování/ **ostatní ročníky** = aktivity na „tmeling“ třídního kolektivu či nějaké téma dle uvážení třídního učitele

ČERVEN = zhodnocení školního roku ☺, vybraní **3 „nejlepší“ žáci** dle třídního učitele a spolužáků

Specifická prevence

Název programu	„Jsi online II.“
Typ programu	Interaktivní přednáška
Stručná charakteristika programu	obsahem je: vliv nových informačních technologií na sociální vztahy – plusy a mínusy, konfrontace minulosti a současnosti, rizika sociálních sítí (kyberšikana, kyberstalking, sexting atd.) a zkusme to jinak.
Realizátor	společnost MP Education, s. r. o
Cílová skupina	6. ročník
Počet žáků v programu	71 žáků
Počet hodin programu	45 minut
Návaznost programu na cíle MPP	Seznámit děti s různými projevy daného rizikového chování
Termín	2. pololetí školního roku 2016/2017

Název programu	„Dospívám aneb život plný změn...“.
Typ programu	Interaktivní přednáška
Stručná charakteristika programu	obsahem je: anatomie, hormony a pohlavní orgány ženského těla, puberta a vztahy, menstruační cyklus a správné hygienické návyky a vhodná životospráva.
Realizátor	společnost MP Education, s. r. o
Cílová skupina	Žákyně 6. ročníku
Počet žáků v programu	32 žákyň
Počet hodin programu	45 minut
Návaznost programu na cíle MPP	Seznámit děti s různými projevy zdravého a rizikového chování
Termín	2. pololetí školního roku 2016/2017

Název programu	„Na startu mužnosti“
Typ programu	Interaktivní přednáška
Stručná charakteristika programu	Obsahem je: anatomie, mužské pohlavní orgány a hormony, puberta a vztahy, dozrávání po stránce fyzické, psychické a sociální, vhodná životospráva a správné hygienické návyky
Realizátor	společnost MP Education, s. r. o
Cílová skupina	Chlapci ze 7. ročníku
Počet žáků v programu	38 žáků

Počet hodin programu	45 minut
Návaznost programu na cíle MPP	Seznámit žáky s různými projevy zdravého a rizikového chování
Termín	2. pololetí školního roku 2016/2017

Název programu	„Pohled do zrcadla aneb jak se vidím JÁ“
Typ programu	Interaktivní přednáška
Stručná charakteristika programu	Obsahem je: poruchy příjmu potravy, mentální anorexie, bulimie. Dále, co je zdravá strava a proč se stravovat zdravě, včetně výživových doporučení
Realizátor	společnost MP Education, s. r. o
Cílová skupina	Žákyně 8. ročníku
Počet žáků v programu	28 žákyň
Počet hodin programu	45 minut
Návaznost programu na cíle MPP	Seznámit žákyně se správnou životosprávou s různými projevy rizikového stravování
Termín	2. pololetí školního roku 2016/2017

Název programu	Zdravý životní styl
Typ programu	metodický program
Stručná charakteristika programu	Základní seznámení se zdravým životním stylem, základní model podpory zdraví a zároveň zážitková tematika na podporu třídního klimatu.
Realizátor	lektorka a terapeutka Jarmila Honsová, občanské sdružení
Cílová skupina	3. ročníky
Počet žáků v programu	120 žáků
Počet hodin programu	8 hodin + nastavbové hodiny
Návaznost programu na cíle MPP	Seznámit děti s různými projevy rizikového chování a uvést na správnou míru jejich případné mylné informace.
Termín	2. pololetí školního roku 2016/2017

Název programu	Šikana, kyberšikana, kouření, alkohol a jiné návykové látky.
Typ programu	metodický program
Stručná charakteristika programu	Rizika spojená se závislostmi, různé projevy rizikového chování, učení se nenásilnému zvládnutí konfliktů, dovednost sebeovládání
Realizátor	lektorka a terapeutka Jarmila Honsová, občanské sdružení
Cílová skupina	4. a 5. třídy
Počet žáků v programu	230 žáků
Počet hodin programu	Celkem 18 hodin + nastavbové hodiny dle potřeby
Návaznost programu na cíle MPP	Seznámit děti s různými riziky spojenými se závislostmi,

	různými projevy rizikového chování a uvést na správnou míru jejich případné mylné informace či představy týkající se dané oblasti. Budovat optimální sociální klima v jednotlivých třídách a tím i v celé škole. Posilovat komunikační dovednosti, schopnosti vytvářet přátelské vazby, asertivní dovednosti, zlepšit sebeovládání, učit se nenásilnému zvládnutí konfliktů, zvládat úzkost a stres.
Termín	2. pololetí školního roku 2016/2017

Název programu	Trestní odpovědnosti
Typ programu	Odborné, interaktivní přednášky
Stručná charakteristika programu	Preventivní aktivita zaměřena na problematiku různých forem záškoláctví, experimentování s návykovými látkami a protiprávním jednáním.
Realizátor	Oddělení sociální prevence Městského úřadu Černošice
Cílová skupina	8. a 9. třídy
Počet žáků v programu	114 žáků
Počet hodin programu	4 hod
Návaznost programu na cíle MPP	Zvýšit informovanost, seznámení se s trestní zodpovědností
Termín	2. pololetí školního roku 2016/2017

Název programu	NEUŽÍVÁNÍ návykových látek
Typ programu	Interaktivní hry a techniky
Stručná charakteristika programu	zdravý životní styl, konkrétní situace, se kterými se mohou žáci v životě setkat, sebeovládání, „respekt k sobě i k druhým.“
Realizátor	lektorka a terapeutka Jarmila Honsová, občanské sdružení
Cílová skupina	6., 7., 8. a 9. ročník
Počet žáků v programu	238 žáků
Počet hodin programu	18 hodin
Návaznost programu na cíle MPP	Žáci jsou zde vedeni k NEUŽÍVÁNÍ návykových látek a procesů, z čehož vyplývá jako lepší alternativa zdravý životní styl, kde mají pak „respekt k sobě i k druhým.“
Termín	2. pololetí školního roku 2016/2017

Název programu	Drogy, média a rocková hudba – nespécifická prevence
Typ programu	Hudebně – vzdělávací program
Stručná charakteristika programu	Žáci se seznámí s významnými hudebními osobnostmi a s jejich fatálními následky nesprávného životního stylu a užívání různých návykových látek.

Realizátor	Společnost „Preventivní programy“
Cílová skupina	Žáci 2. stupně
Počet žáků v programu	238 žáků
Počet hodin programu	1 hodina
Návaznost programu na cíle MPP	Seznámení se s nebezpečím nezdravého životního stylu a užíváním návykových látek (různé druhy závislostí, trestné činy)
Termín	2. pololetí školního roku 2016/2017

Název programu	Když se člověk setká s drogou ...
Typ programu	zážitkový blok – oborové dny
Stručná charakteristika programu	Žáci přímo v psychiatrické léčebně v Bohnicích a dalších odborných poradnách absolvují přednášky o duševních poruchách a psychiatrii, závislostech, o návykových látkách a problémech s tím spojených.
Realizátor	lektorka a terapeutka Jarmila Honsová, občanské sdružení
Cílová skupina	7. – 9. ročník
Počet žáků v programu	21 žáků
Počet hodin programu	20 hodin
Návaznost programu na cíle MPP	Seznámení se s různými druhy závislosti, s příběhy bývalých konzumentů drog a jejich doživotními následky
Termín	1. a 2. pololetí školního roku 2016/2017

Název programu	Zdraví máme jen jedno
Typ programu	Hudebně – preventivní program
Stručná charakteristika programu	Tematicky zaměřeno na prevenci šikany a kyberšikany, podporování volnočasových aktivit a zdravý pohled na svět bez alkoholu, tabáku a drog.
Realizátor	Preventivní programy - společnost
Cílová skupina	Žáci 1. stupně
Počet žáků v programu	520 žáků
Počet hodin programu	2 hodiny
Návaznost programu na cíle MPP	Podporování volnočasových aktivit a zdravého životního stylu u dětí
Termín	V průběhu školního roku 2016/2017

Název programu	Zdravý třídní kolektiv
Typ programu	Adaptační kurz
Stručná charakteristika programu	Jedná se o adaptační kurz orientovaný na týmovou spolupráci a vzájemné poznávání. Akce se společně se žáky účastní i třídní učitelé, kteří se aktivně začlení do týmové spolupráce.
Realizátor	Celý tým učitelů 2. stupně/metodik prevence/výchovný poradce
Cílová skupina	Žáci 6., 7., 8. a 9. ročníku
Počet žáků v programu	238 žáků
Počet hodin programu	5 dnů
Návaznost programu na cíle MPP	Zlepšit vzájemnou komunikaci žáků a jejich třídních učitelů (i ostatních učitelů 2. stupně), posílení koheze v třídním kolektivu
Termín	září 2016

c) Rodiče

Název programu	<i>Jak pracovat doma s dítětem tak, aby bylo úspěšné (nejen) ve škole.</i>
Stručná charakteristika programu	Zaměření bylo na efektivní komunikaci a na sebeovládání při stresových situacích. Rodiče tak měli možnost se v rámci dvou hodin dozvědět, jak můžou pomoci svému dítěti vyrovnat se s negativními zážitky, jak lépe zvládat stres a strach, a hlavně, jak se svou ratolestí komunikovat
Realizátor	Lektorka pí Rumlová
Počet hodin programu	2 hodiny
Termín konání	12. 10. 2016

Název programu	<i>Jak na domácí přípravu?</i>
Stručná charakteristika programu	Teoreticko-praktická přednáška. Rodiče se dozvěděli, jak konkrétně mají u svého dítěte rozvíjet jemnou motoriku, jaké psací náčiní je vhodné, když děti začínají psát, někteří si i vyzkoušeli různé typy dostupného psacího náčiní a také konkrétní cviky na uvolňování ruky. V rámci domácí přípravy bylo zmíněno snad vše, od konstruktivistické metody v matematice, přes různé techniky čtení až po samotný psychický vývoj dítěte
Realizátor	speciální pedagožka Mgr. Jarmilou Hrdličkovou
Počet hodin programu	2 hodiny
Termín konání	3. 11. 2016

Příloha č. 1

Školní program proti šikanování, kyberšikaně

Vychází z Metodického pokynu MŠMT k řešení šikanování ve školách a školských zařízeních. Č.j. MSMT – 22294/2016-1

1. Program

Cíl programu

Vytvořit ve škole bezpečné, respektující a spolupracující prostředí.

Vytvořit pocit bezpečí každého jedince a jeho začlenění do třídního kolektivu.

Základem prevence šikanování a násilí je podpora pozitivních vzájemných vztahů mezi žáky a mezi žáky a učiteli.

Tvorba a realizace programu

pedagogičtí pracovníci školy

Podpora programu

- vzdělávání pedagogických pracovníků v akreditovaných kurzech k problematice šikanování
- doplňování odborné literatury
- dohled pedagogických pracovníků nad žáky zejména ve škole před vyučováním, o přestávkách mezi vyučovacími hodinami, ve školní jídelně a ve školní družině, smysluplný školní řád
- zmapování situace – její analýza a evaluace
- společný postup řešení při výskytu šikany ve škole
- primární prevence v třídních hodinách
- primární prevence ve výuce
- primární prevence ve školních i mimoškolních programech mimo vyučování
- spolupráce s rodiči
- školní poradenské služby
- spolupráce se specializovanými zařízeními

Dokumenty, literatura

- A) Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů, se zabývá problémy dětí, které jsou nějakým způsobem ohrožené
- B) Metodický pokyn ministra školství, mládeže a tělovýchovy k řešení šikanování ve školách a školských zařízeních č.j. 22294/2013-1
- C) Metodický pokyn k primární prevenci sociálně patologických jevů u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních č.j. 20 006/2007-51
- D) Spolupráce předškolních zařízení, škol a školských zařízení s Policií České republiky při prevenci a vyšetřování kriminality dětí a mládeže a kriminality na dětech a mládeži páchané č.j. 25 884/2003-34
- E) Kolář, M.: Bolest šikanování. 2. vyd. Praha: Portál. 2005
- F) Kolář, M.: Nová cesta k léčbě šikany Praha: Portál. 2011
- G) Kolář Michal: Net story: Příběhy ze světa internetu, NCBI, Praha 2012
- H) Kolář Michal: Výcvik odborníků v léčbě šikany. Pražská vysoká škola psychosociálních studií, Praha 2013
- CH) Kolář Michal: Školní násilí a šikanování, CIT, Ostravská univerzita, Ostrava 2005
- I) Kolář Michal: Skrytý svět šikanování ve školách, Portál, Praha 2000
- J) Kolář Michal: Nová cesta k léčbě šikany, Portál, Praha 2011

- K) Kolář Michal: Specifický program proti šikanování a násilí ve školách a školských zařízeních, MŠMT ČR, Praha 2003
- L) Kavalír, A. (Eds.) Kyberšikana a její prevence – příručka pro učitele. Dragon press s.r.o. Plzeň 2009
- M) Kolektiv autorů: Elektronická šikana a jak ji řešit. (metodický materiál) NCBI, Praha 2012
- N) Kopecký, K., Krejčí, V.: Rizika virtuální komunikace, (příručka pro učitele) Net Univerzity. [cit. 2.12.2012], Olomouc, 2010 <http://www.e-nebezpeci.cz/index.php/ke-stazeni>
- O) Krejčí, V.: Kyberšikana – kybernetická šikana, E-Bezpečí, Olomouc 2010 [cit. 12.2012], Dostupný <http://www.e-nebezpeci.cz/index.php/kestazeni/materialy-pro-studium-studie-atd>
- P) Řícaň P., Janošová P.: Jak na šikanu, Grada, Praha, 2010
- Q) Řícaň P., Pithartová D.: Krotíme obrazovku, Portál, Praha, 1998
- P) Řícaň P.: Agresivita a šikana mezi dětmi, Portál, Praha, 1995

• **Pomoc - kontakty**

Pedagogicko-psychologická poradna pro Prahu 11 272 918 682
 Středisko výchovné péče 272 914 945
 Policie ČR, preventivní informační oddělení 974 825 280
 Poradna na stránkách www.minimalizacesikany.cz
 Společenství proti šikaně www.sikana.org.
 E-Nebezpečí pro učitele www.e-nebezpeci.cz
 Národní centrum bezpečného internetu www.nebi.cz

Informování žáků o problematice šikany

- vyučování
- třídnické hodiny
- mimoškolní pobyty

Informování žáků a rodičů o programu

- žáci: na začátku školního roku
- rodiče: na první schůzce rodičů v daném školním roce

2. Šikana (charakteristika a prevence)

Charakteristika šikany

Šikanování (ubližování) je jakékoliv chování, jehož záměrem je ublížit, ohrozit nebo zastrašovat žáka, případně skupinu žáků. Spočívá v cílených a většinou opakovaných fyzických a psychických útocích jedincem nebo skupinou vůči jedinci či skupině žáků, kteří se neumí nebo z nejrůznějších důvodů nemohou bránit. Zahrnuje jak fyzické útoky např. v podobě bití, vydírání, loupeže, poškozování věcí, tak i útoky slovní v podobě nadávek, pomluv, vyhrožování či ponižování. Šikana se projevuje i v nepřímé podobě jako demonstrativní přehlížení a ignorování žáka či žáků třídní nebo jinou skupinou spolužáků. Rovněž se může realizovat prostřednictvím elektronické komunikace, jedná se o tzv. kyberšikanu.

Projevy šikany

- verbální: přímá, nepřímá – psychická (součástí i kyberšikana - prostřednictvím elektronické komunikace)
- fyzická agrese : přímá, nepřímá (patří sem i krádeže a ničení majetku oběti)
- smíšená: kombinace verbální a fyzické šikany (násilné a manipulativní příkazy)

Prevence šikany

- podporovat rozvíjení **pozitivních vztahů** mezi žáky
- vést žáky k **sebedůvěře**, přiměřenému **sebevědomí** a **odpovědnosti** za své jednání
- jednat s dětmi jako s partnery, bez výjimky respektovat jejich práva, zároveň vést k plnění povinností
- udržovat ovzduší důvěry mezi žáky a pedagogy
- v kritických situacích dát jasně najevo, že toto chování je špatné a nelze je tolerovat
- nebýt lhostejný k projevům agresivity, a to i v případě, že nejsem pověřen dozorem
- informovat žáky, ale i rodiče, na koho se obrátit při problémech – třídní učitel, školní metodik prevence, výchovný poradce, vedení školy

3. Přímé nepřímé varovné signály šikanování

Přímé mohou být: např.

- posměšné poznámky na adresu žáka, pokořující přezdívka, nadávky, ponižování, hrubé žerty na jeho účet;
- kritika žáka, výtky na jeho adresu, zejména pronášení nepřátelských až nenávistných, nebo pohrdavým tónem;
- nátlak na žáka, aby dával věcné nebo peněžní dary šikanujícímu nebo za něj platil;
- příkazy, které žák dostává od jiných spolužáků, zejména pronášené panovačným tónem;
- skutečnost, že se žák podřizuje ponižujícím a panovačným příkazům spolužáků;
- nátlak na žáka k vykonávání nemorálních až trestných činů, nucení k spoluúčasti na nich;
- honění, strkání, šťouchání, rány, kopání, které třeba nejsou zvlášť silné, ale je nápadné, že je oběť neoplácí;
- rvačky, v nichž jeden z účastníků je zřetelně slabší a snaží se uniknout;
- žák se snaží bránit cestou zvýšené agrese, podrážděnosti, odmítnutí učitelům;

Nepřímé mohou být: např.

- žák je o přestávkách často osamocený, ostatní o něj nejeví zájem, nemá kamarády;
- při týmových sportech bývá jedinec volen do družstva mezi posledními;
- při přestávkách vyhledává blízkost učitelů;
- má-li žák promluvit před třídou, je nejistý, ustrašený;
- působí smutně, nešťastně, stísněně, mívá blízko k pláči;
- stává se uzavřeným;
- jeho školní prospěch se někdy náhle a nevysvětlitelně zhoršuje;
- jeho věci jsou poškozené nebo znečištěné, případně rozházené;
- zašpiněný nebo poškozený oděv;
- stále postrádá nějaké své věci;
- odmítá vysvětlit poškození a ztráty věcí nebo používá nepravděpodobné výmluvy;
- mění svoji pravidelnou cestu do školy;
- začíná vyhledávat důvody pro absenci ve škole;
- odřeniny, modřiny, škrábence nebo řezné rány, které nedovede uspokojivě vysvětlit

Rodiče žáků by si měli všimnout především těchto možných příznaků šikanování:

- Za dítětem nepřicházejí domů spolužáci nebo jiní kamarádi.
- Dítě nemá kamaráda, s nímž by trávilo volný čas, s nímž by si telefonovalo apod.
- Dítě není zváno na návštěvu k jiným dětem.
- Nechuť jít ráno do školy (zvláště, když dítě mělo dříve školu rádo). Dítě odkládá odchod z domova, případně je na něm možno při bedlivější pozornosti rozpoznatelný strach. Ztráta chuti k jídlu.
- Dítě nechodí do školy a ze školy nejkratší cestou, střídá různé cesty, prosí o dovoz či odvoz autem.
- Dítě chodí domů ze školy hladové (agresori mu berou svačinu nebo peníze na svačinu).
- Usíná s pláčem, má neklidný spánek, křičí ze snu, možná právě „Nechte mě!“
- Dítě ztrácí zájem o učení a schopnost soustředit se na ně.
- Dítě bývá doma smutné či apatické nebo se objevují výkyvy nálad, zmínky o možné sebevraždě. Odmítá svěřit se s tím, co je trápí.
- Dítě žádá o peníze, přičemž udává nevěrohodné důvody (například opakovaně říká, že je ztratilo), případně doma krade peníze.
- Dítě nápadně často hlásí ztrátu osobních věcí.
- Dítě je neobvykle, nečekaně agresivní k sourozencům nebo jiným dětem, možná projevuje i zlobu vůči rodičům.
- Dítě si stěžuje na neurčité bolesti břicha nebo hlavy, možná ráno zvrací, snaží se zůstat doma. Své zdravotní potíže může přehánět, případně i simulovat (manipulace s teploměrem apod.).
- Dítě se vyhýbá docházce do školy.
- Dítě se zdržuje doma víc, než mělo ve zvyku.

Zásady pro bezpečný pohyb a komunikaci na internetu

DESATERO ONLINE BEZPEČNOSTI

1. Nedůvěřuj neznámým lidem na internetu. Každý se může vydávat za někoho jiného.
2. Nesděluj nikomu na internetu svoje celé jméno, bydliště, školu, telefonní číslo.
3. Nikdy se nescházej s cizími lidmi, které jsi poznal při chatování nebo v sociální síti.
4. Chraň si svá hesla, nikomu kromě svých rodičů je neříkej.
5. Nikdy nikomu neposílej ani nezveřejňuj své příliš odvážné fotografie (např. v plavkách). Někdo je může zneužít. Když narazíš na podezřelé nebo nevhodné stránky, řekni to okamžitě dospělé osobě.
6. Chovej se na internetu fěr. Nikoho neurážej, nezasměšňuj, nenapadej, nevyhrožuj. Nikoho bez jeho souhlasu nenatačej a nefot' a takové obrázky nebo videa nezveřejňuj na internetu ani neposílej telefonem. Jedná se o kyberšikanu. Když něco takového zjistíš o sobě nebo o někom jiném, svěř se dospělé osobě, které důvěřuješ. Ohlaš to na www.horkalinka.cz nebo na www.pomoconline.cz.
7. Nedůvěřuj všem informacím na internetu, ověřuj si je z jiných zdrojů (např. v knihovně).
8. Vyvažuj čas strávený u počítače s časem stráveným jinými koníčky, sportem a osobním kontaktem s kamarády. Závislost na počítači je nemoc.
9. Zabezpeč si svoje soukromí na sociální síti tak, aby k osobním informacím a fotografiím měli přístup jen tví přátelé.
10. Stahování z internetu zadarmo je nelegální. Je přísně zakázáno bez dovolení stahovat, instalovat nebo kopírovat na školní počítače jakékoli programy (např. hry).

Příloha č. 6 - Krizový plán školy

1. Postup třídního učitele (vyšetřující osoby), má-li podezření na šikanu, kyberšikanu

A. Kroky při řešení obvyčejné počítačové šikany – odhad závažnosti onemocnění skupiny a stanovení formy šikany

1) Rozhovor s informátory a obětmi – vytvoření vnějšího obrazu šikanování

Důležité věci si zapisovat, porovnávat, věnovat pozornost nesrovnalostem v časech a místech.

2) Nalezení vhodných svědků

Vybereme žáky, kteří s obětmi kamarádí nebo ji alespoň neodmítají, žáky, kteří jsou nezávislí na agresorech.

3) Individuální, případně konfrontační rozhovor se svědky – nikdy ne konfrontace agresorů a obětí!

Důležité je, abychom rozhovory organizovali tak, aby o nich druzí nevěděli.

4) Ochrana oběti

5) Předběžná diagnóza a volba ze dvou typů rozhovoru:

a) rozhovor s obětmi a rozhovor s agresory (směřování k metodě usmíření)

Vyslechnou oběť – citlivě, zcela diskrétně, zaručit bezpečí a důvěrnosti informací. Tento pohovor musí provádět osoba, které oběť důvěřuje.

b) rozhovor s agresory, případně konfrontace mezi nimi (směřování k metodě vnějšího nátlaku)

Následuje až po shromáždění důkazů! Slouží k zastavení agrese.

Upozorníme je, že při jakémkoli náznaku šikanování bude jejich potrestání přísnější, případně bude nahlášeno policii. Naopak, pokud budou mít snahu napravit situaci, může to zmírnit kázeňská opatření.

6) Realizace vhodné metody:

a) metoda usmíření

b) metoda vnějšího nátlaku

svolání jednání o chování dítěte (vedení školy, výchovný poradce, školní metodik prevence, třídní učitelé, případně další učitelé, psycholog z PPP).

To na základě shromážděných informací posoudí, zda se jedná o šikanu a jaký je její stupeň závažnosti, navrhne další postup vůči obětem, agresorům i třídě jako celku. Potrestání agresorů je individuální a závisí na věku, intenzitě šikany a na tom, zda se jednalo o první případ, nebo recidivu.

7) Individuálně **pozvat k jednání rodiče agresorů**, seznámit se situací, sdělit jim navrhovaná opatření (zdůraznit možnost nápravy) a požádat je o spolupráci. Pokud odmítají, zvážít oznámení na OPD a Policii ČR. V otázce trestů nepřistupovat na kompromisy.

8) Třídní hodina:

- a) efekt metody usmíření
- b) oznámení potrestání agresorů

9) Rozhovor s rodiči oběti, seznámit se situací, domluvit se na opatřeních. Poprosit je o spolupráci.

10) Třídní schůzka informovat všechny rodiče o situaci ve třídě

11) Práce s celou třídou

O způsobu potrestání agresorů informujeme celou třídu. Je třeba s touto třídou nadále pracovat, rozvíjet kamarádké a bezpečné vztahy. Můžeme se také obrátit na odborníky – Středisko výchovné péče, PPP,...

B. Postup při pokročilé šikaně a nestandardní šikaně

1) Překonání šoku pedagogického pracovníka (bleskový odhad závažnosti a formy šikany) a bezprostřední záchrana oběti.

2) Informování vedení školy.

Domluva učitele, který odhalil šikanu, školního metodika prevence, výchovného poradce a případně dalších pedagogických pracovníků na spolupráci a postupu vyšetřování (přerušit výuku, zajistit dohled ve třídě, zamezit komunikaci mezi dětmi).

3) Zabránění domluvě agresorů na křivé výpovědi – rozdělit agresory

4) Pokračující pomoc a podpora oběti.

V případě vážnějšího zranění zajistíme lékařskou pomoc, co nejdříve informujeme rodiče, nemá-li oběť vážnější zranění, poskytneme jí podpůrnou péči (navodíme pocit ochrany a bezpečí, je-li to možné, klademe otázku ke zmapování vnějšího obrazu).

5) Nahlášení policii, event. podání trestního oznámení.

6) Vlastní vyšetřování.

Vždy počkat na vyjádření Policie ČR, domluvit se, kdo bude šetřit.

Výchovný poradce a školní metodik prevence případně začne s vyšetřováním šikanování podle kroků 1-8 při vyšetřování počáteční šikany.

V případě, že jde o pokročilé stadium šikany, je nutné obrátit se na odborníky:

- v resortu školství – s pedagogicko-psychologickými poradnami, středisky výchovné péče, speciálně pedagogickými centry
- v resortu zdravotnictví – s pediatry a odbornými lékaři, dětskými psychology, psychiatry a zařízeními, která poskytují odbornou poradenskou a terapeutickou péči, včetně individuální a rodinné terapie
- v resortu sociální péče – s oddělením péče o rodinu a děti, s oddělením sociální prevence, s orgány sociálně právní ochrany dětí (OSPOD)

7) Léčba:

Metoda vnějšího nátlaku a změna konstelace skupiny

2. Postup při nálezu alkoholu v prostorách školy

1) V případě, že pracovník školy nalezne v prostorách školy alkohol, postupuje takto:

- a) danou látku netestuje
- b) ihned uvědomí vedení školy
- c) nalezenou tekutinu uloží u vedení školy (pro možnost použití jako důkazu)
- d) zpracuje stručný záznam

2) Pokud pracovník školy zadrží alkohol u některého žáka, postupuje takto:

- a) danou látku netestuje
- b) o nálezu ihned uvědomí vedení školy
- c) sepíše záznam, který bude obsahovat i vyjádření žáka, který měl u sebe alkohol; zápis bude obsahovat datum, místo a čas nálezu a jméno žáka, u kterého byl nalezen (nebo který odevzdal) alkohol a také podpis tohoto žáka; v případě odmítnutí podpisu uvedeme tuto skutečnost do zápisu; při tvorbě zápisu je přítomen zástupce vedení školy; zápis uloží metodik prevence
- d) o nálezu alkoholu uvědomíme zákonného zástupce žáka; u opakovaného nálezu odbor sociální péče
- e) pokud máme podezření, že látka obsahuje i jiné příměsi než alkohol, předáme látku přivolanému lékaři

3. Postup při konzumaci alkoholu ve škole

- 1)** Pokud je žák přistižen v době výuky či při školní akci při konzumaci alkoholu, je primárně nutné mu v další konzumaci zabránit a alkohol mu odebrat
- 2)** Učitel posoudí momentální stav žáka
- 3)** Pokud je žák ohrožen na zdraví či životě, přivolá lékařskou pomoc a po té sepíše záznam o události
- 4)** Pokud nehrozí akutní nebezpečí, sepíše učitel se žákem záznam i s jeho vyjádřením a oznámí situaci vedení školy; záznam uloží metodik prevence
- 5)** Pokud žák není schopen další výuky, je třeba oznámit vzniklou situaci zákonnému zástupci a vyzvat ho k vyzvednutí žáka ze školy; pokud je zákonný zástupce nedostupný, oznámí škola situaci odboru sociální péče a vyčká jeho pokynů (škola má právo vyžadovat pomoc tohoto odboru)
- 6)** Zákonnému zástupci škola oznámí informaci o konzumaci alkoholu jeho dítětem i v případě, že je žák schopen další výuky
- 7)** Při opakování této situace škola oznámí tuto skutečnost odboru sociální péče
- 8)** V případě zájmu rodičů škola nabídne odbornou pomoc a informuje o dalších možných postupech vedoucích k odstranění těchto nežádoucích jevů
- 9)** Škola vyvodí z dané situace sankce dané školním řádem
- 10)** Obdobný postup zvolí pedagog i v případě příchodu žáka do školy pod vlivem alkoholu (i nelze-li prokázat, že žák použil alkohol ve škole)

4. Postup při užívání tabákových výrobků ve škole

Ve vnitřních i vnějších prostorách školy je kouření zakázáno – vyhlášky, školní řád. Pokud je žák přistižen v prostorách školy, v době školního vyučování či při akci pořádané školou při konzumaci tabákových výrobků, budeme postupovat takto:

- 1) Odebereme žákovi tabákový výrobek a zajistíme, aby v konzumaci nepokračoval
- 2) Sepíšeme zápis i s vyjádřením žáka a uložíme u metodika prevence
- 3) Třídní učitel informuje zákonného zástupce
- 4) V závažných případech a pokud se daná situace opakuje, škola informuje odbor sociální péče (právo školy vyžadovat zde pomoc)
- 5) Postup platí i v případě vnějších prostor školy a blízkého okolí školy
- 6) Z konzumace tabákových výrobků je třeba vyvodit sankce dle školního řádu

5. Postup při konzumaci omamných a psychotropních látek (OPL) ve škole

Obecně platí zákaz výroby, distribuce a přechovávání těchto látek bez ohledu na věk žáka a prostředí, kde by k tomu docházelo. Školní řád stanovuje sankce za užití těchto látek ve škole či za příchod pod jejich vlivem.

Postup při přistižení žáka při konzumaci, distribuci či při navádění k užívání OPL:

- 1) Návykovou látku žákovi odebereme a posoudíme, jaké hrozí nebezpečí
- 2) V případě nutnosti voláme lékařskou službu první pomoci
- 3) Pokud akutní nebezpečí nehrozí, postupujeme podle školního řádu, sepíšeme záznam a vyrozumíme vedení školy
- 4) Podle potřeby škola vyzve zákonného zástupce k odvedení žáka ze školy
- 5) Pokud není dostupný zákonný zástupce, škola informuje odbor sociální péče
- 6) Zákonnému zástupci skutečnost oznámíme i tehdy, je-li žák schopen další výuky
- 7) Současně plníme oznamovací povinnost orgánu sociálně-právní ochrany dětí, či policii ČR
- 8) Dle zájmu rodičů škola poskytne další odbornou pomoc či informuje o možnostech řešení
- 9) Škola vyvodí sankce dle školního řádu
- 10) Navádění jiných žáků k užívání OPL je také protiprávní jednání a bude postupováno obdobně
- 11) Podobný postup škola zvolí i při příchodu žáka pod vlivem OPL
- 12) Distribuce OPL je protiprávní jednání a může být klasifikována jako trestný čin
- 13) Přechovávání OPL je také protiprávní jednání
- 14) Pokud má škola důvodné podezření, že ve škole došlo k distribuci drog, musí o této skutečnosti informovat Policii ČR a u osoby mladší 15let i zákonného zástupce

6. Postup při nálezů omamných a psychotropních látek ve škole (dále OPL)

A) Pokud nalezneme v prostorách školy látku, kterou považujeme za psychotropní, postupujeme takto:

- 1) Látku netestujeme
- 2) Nález oznámíme vedení školy
- 3) Za přítomnosti dalšího pracovníka látku vložíme do obálky, napíšeme datum, čas a místo nálezů; obálku opatříme razítkem, podpisem a uschováme v trezoru školy
- 4) O nálezů informujeme Policii ČR, která provede identifikaci a zajištění podezřelé látky

B) Pokud nalezneme přímo u nějakého žáka látku, kterou považujeme za omamnou nebo psychotropní, postupujeme takto:

- 1) Zabavenou látku netestujeme
- 2) Uvědomíme ihned vedení školy
- 3) Sepíšeme záznam o nálezů s vyjádřením žáka (datum, místo a čas nálezů, jméno žáka) Záznam podepíše i žák, u kterého byly látky nalezeny (nebo který ji odevzdal), pokud odmítne, uvedeme tuto skutečnost do zápisu; zápisu je přítomen zástupce vedení školy
- 4) Vždy o nálezů budeme informovat Policii ČR, která provede identifikaci látky a informuje zákonného zástupce
- 5) Pokud je látky nalezena u intoxikovaného žáka, přivoláme lékaře a předáme mu vzorek látky (nutné pro léčbu); další postup zajistí Policie ČR

C) Pokud má škola podezření, že některý z žáků má OPL u sebe, budeme postupovat takto:

- 1) Situace spadá do kompetence policie
- 2) Vyrozumíme Policii ČR, konzultujeme s ní a informujeme rodiče
- 3) Žáka izolujeme od ostatních a máme ho pod dohledem do příjezdu Policie ČR
- 4) Pracovníci školy nemají právo vykonávat osobní prohlídku žáka nebo prohlídku jeho věcí

7. Postup, když se žák svěří s užíváním návykových látek

- 1) Nikdy se nevyhýbáme rozhovoru; nabídneme radu, pomoc – citlivý přístup
- 2) Neslibujeme, že o tom nikomu neřekneme (rozpor se zákonem – naši povinností jsou informace); zákonný zástupce musí být vždy informován
- 3) Rozhovor vedeme tak, abychom přesvědčili žáka k návštěvě odborného zařízení a aby souhlasil s informováním rodičů (můžeme být u toho, pokud si přeje)
- 4) Pomoc žákovi i rodičům při vyhledání relevantních služeb

8. Postup, když rodič hledá ve škole radu, jak řešit problémy s návykovými látkami u svého dítěte

- 1) Neodmítáme; respektujeme specifika každého případu
- 2) Poskytneme informace o dostupných službách
- 3) Doporučíme poradenství
- 4) Nabídneme společné kroky, kterými můžeme rodičům pomoci (informovanost o práci ve škole, konzultace se žákem, ...)

Příloha č. 4 - Metodický pokyn MŠMT k řešení šikanování ve školách a školských zařízeních¹

Č.j. MSMT- 22294/2013-1

Úvodem

(1) Šikanování je mimořádně nebezpečná forma násilí (agrese), která ohrožuje naplňování zásad a cílů vzdělávání ve škole a školském zařízení (dále jen „škola“). V místech jejího výskytu dochází ke ztrátě pocitu bezpečí žáků, který je nezbytný pro harmonický rozvoj osobnosti a efektivní výuku. Na rozdíl od jiných druhů násilí, se kterými se setkáváme ve školním prostředí, je šikana zvláště zákeřná, protože často zůstává dlouho skrytá. Tak i při relativně malé intenzitě šikany může u jejích obětí docházet k závažným psychickým traumatům s dlouhodobými následky a k postupné deformaci vztahů v kolektivu. Vzhledem k tomu, že šikana se v zárodečných stádiích více či méně vyskytuje téměř v každé škole, je potřeba věnovat tomuto jevu zvláštní pozornost. Důraz je třeba klást na budování otevřených, kamarádských a bezpečných vztahů mezi žáky ve třídě a samozřejmě i mezi všemi členy společenství školy. Je důležité, aby pedagogové uměli rozpoznat a řešit počáteční stadia šikanování. V případě rozvinutí pokročilé šikany je nutná spolupráce školy s odborníky ze specializovaných zařízení (podrobněji viz kapitolu II., čl. 7.4.). Zajištění ochrany dětí před šikanou vyžaduje další vzdělávání pedagogických pracovníků v oblasti problematiky šikanování, neboť běžné pedagogické postupy selhávají.

(2) Cílem předkládaného metodického pokynu je poskytnout pedagogickým pracovníkům základní informace především k samotnému řešení tohoto vysoce rizikového chování. Text metodického pokynu je provázán s Metodickým doporučením k primární prevenci rizikového chování u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních, čj. 21291/2010-28 ve znění pozdějších úprav (dále jen „metodické doporučení“), ve kterém lze nalézt komentáře k metodickým postupům a užitečná metodická vodítka pro diagnostiku a nápravu v podobě tabulek.

(3) Metodický pokyn je určen pro právnické osoby vykonávající činnost škol zřizovaných Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy. Podpůrně je doporučován k využití i ostatním školám zapsaným do školského rejstříku a poskytovatelům služeb souvisejících se vzděláváním a výchovou.

¹ Metodický pokyn MŠMT k řešení šikanování ve školách a školských zařízeních, Č.j. MSMT- 22294/2013-1

I.

Vymezení fenoménu školního šikanování, povinnost školy chránit děti před šikanou a východisko pro účinné řešení šikany.

Čl. 1

Vnější charakteristika šikanování

(1) Šikanování je jakékoliv chování, jehož záměrem je ublížit, ohrozit nebo zastrašovat žáka, případně skupinu žáků. Spočívá v cílených a opakovaných fyzických a psychických útocích jedincem nebo skupinou vůči jedinci či skupině žáků, kteří se neumí nebo z nejrůznějších důvodů nemohou bránit. Zahrnuje jak fyzické útoky např. v podobě bití, vydírání, loupeží, poškozování věcí, tak i útoky slovní v podobě nadávek, pomluv, vyhrožování či ponižování. Šikana se projevuje

i v nepřímé podobě jako demonstrativní přehlížení a ignorování žáka či žáků třídní nebo jinou skupinou spolužáků. Rovněž se může realizovat prostřednictvím elektronické komunikace, jedná se o tzv. kyberšikanu.

(2) Kyberšikana je jednou z forem psychické šikany. Je to zneužití ICT (informačních a komunikačních technologií), zejména pak mobilních telefonů a internetu, k takovým činnostem, které mají někoho záměrně ohrozit, ublížit mu. Podobně jako u šikany tváří v tvář se jedná o úmyslné chování, kdy je oběť napadána útočníkem nebo útočníky. Povaha a provedení útoků pak určuje její závažnost (podrobněji viz metodické doporučení).

(3) Důležité znaky šikanování: záměrnost, cílenost, opakování (není podmínkou), nepoměr sil, bezmocnost oběti, nepříjemnost útoku, samoučelnost agrese.

(4) Za šikanování se nepovažuje škádlení a agrese, která nemá znaky šikanování (opakování, záměrnost atd.). Například, když se tzv. „poperou“ dva přibližně stejně silní žáci kvůli dívce, která se jim oběma líbí, nejde o šikanování, protože tu chybí nepoměr sil, kdy oběť se neumí nebo z různých příčin nemůže bránit (podrobněji viz metodické doporučení).

(5)

a) Kyberšikanou není oprávněná kritika na internetu bez zlého úmyslu, bez nadávek a ponižování. Termínem kyberšikana neoznačujeme rovněž vzájemné internetové psychické násilí a ani věcný konflikt (i opakovaný) mezi rovnocennými partnery.

b) Od kyberšikany je potřeba odlišovat příbuzné fenomény, které jsou často s kyberšikanou provázány nebo se s ní částečně překrývají, nicméně samy o sobě označují jiný typ násilného chování. Patří mezi ně například happy slapping, sexting, hoax, spam, cyberstalking, flaming, phishing (podrobněji viz metodické doporučení, příloha č. 7 - Kyberšikana).

Čl. 2

Projevy šikanování

(1) Šikanování má ve svých projevech velice různou podobu. Mezi základní formy šikany podle typu agrese – typu nebo prostředku týrání patří:

- fyzická agrese, přímá a nepřímá (patří sem i krádeže a ničení majetku oběti);
- verbální šikana, přímá a nepřímá – psychická šikana (součástí je i kyberšikana, děje se pomocí informačních a komunikačních technologií);

- smíšená šikana, kombinace psychické a fyzické šikany (násilné a manipulativní příkazy apod.).

(2) Podstatnou vlastností šikany je skrytost. Ta je dána tím, že často odhalení zejména pokročilé šikany brání z rozličných důvodů a pohnutek všichni účastníci vyšetřování včetně obětí. Z tohoto důvodů je důležité umět rozpoznat přímé a nepřímé signály šikany (viz PŘÍLOHA 1).

(3) Při vlastní diagnostice šikany je třeba zkoumat tento fenomén ze tří praktických pohledů - jako nemocné chování, závislost a poruchu vztahů ve skupině (podrobné informace viz metodické doporučení).

Čl. 3

Odpovědnost školy chránit děti před šikanou

(1) Škola má jednoznačnou odpovědnost za děti a žáky. V souladu s ustanovením § 29 zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů, jsou školy a školská zařízení povinny zajišťovat bezpečnost a ochranu zdraví dětí, žáků a studentů v průběhu všech vzdělávacích a souvisejících aktivit a současně vytvářet podmínky pro jejich zdravý vývoj a pro předcházení vzniku rizikového chování (sociálně patologických jevů). Z tohoto důvodu pedagogický pracovník šikanování mezi žáky předchází, jeho projevy neprodleně řeší a každé jeho oběti poskytne okamžitou pomoc.

(2) Škola má ohlašovací povinnost při výskytu šikany v následujících případech:

- dojde-li v souvislosti se šikanou k jednání, které by mohlo naplňovat znaky přestupku nebo trestného činu, obrací se škola na Policii ČR. Trestní oznámení je možné podat také na státní zastupitelství;
- dojde-li k šikaně v průběhu vyučování, s ním souvisejících činností anebo poskytování školských služeb, má škola povinnost tuto skutečnost oznámit zákonnému zástupci jak žáka, který byl útočníkem, tak žáka, který byl obětí. Tato povinnost vyplývá ze školského zákona (§ 21 odst. 2 školského zákona, dle něhož mají zákonní zástupci dětí a nezletilých žáků právo mj. na informace o průběhu a výsledcích vzdělávání dítěte či žáka a právo vyjadřovat se ke všem rozhodnutím týkajícím se podstatných záležitostí jejich vzdělávání). Skutečnost, že dítě někoho šikanovalo nebo bylo šikanováno, lze chápat jako významnou skutečnost, která v průběhu vzdělávání nastala;
- škola ohlašuje orgánu sociálně právní ochrany dětí takové skutečnosti, které nasvědčují tomu, že dítě je v ohrožení buď proto, že ho ohrožuje někdo jiný nebo proto, že se ohrožuje svým chováním samo (viz § 6, 7 a 10 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů);
- v případě šikany se jedná o všechny případy, které škola oznámila policejnímu orgánu nebo státnímu zástupci a dále případy, které výše uvedeným nebyly oznámeny i přesto, že se stalo něco závažného, protože nebyl zákonný důvod.

(3) Z hlediska zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „TZ“), může šikanování žáků naplňovat skutkovou podstatu trestných činů či provinění (dále jen „trestných činů“). Proviněním se rozumí trestný čin spáchaný mladistvým - § 6 zákona č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a

o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže):

vydírání § 175 TZ, omezování osobní svobody § 171 TZ, zbavení osobní svobody § 170 TZ, útisku § 177 TZ, těžkého ublížení na zdraví podle § 145, ublížení na zdraví § 146 TZ, § 146a TZ, vraždy § 140 TZ, loupeže § 173 TZ, krádeže § 205 TZ, násilí proti skupině obyvatelů a proti jednotlivci § 352 TZ, poškození cizí věci § 228 TZ, znásilnění § 185 TZ, kuplířství § 189 TZ, pohlavního zneužití § 187 TZ, apod. + nebezpečné vyhrožování § 353 TZ, nebezpečné pronásledování § 354 TZ, mučení a jiného nelidského a krutého zacházení § 149 TZ.

(4) Trestné činy ve vztahu ke kyberšikaně

Kyberšikana obdobně jako školní šikana sice není sama o sobě trestným činem ani

přestupkem, ale její projevy mohou naplňovat skutkovou podstatu např. těchto trestných činů:

- nebezpečné pronásledování (stalking, § 354 TZ) – např. dlouhodobě opakované pokusy kontaktovat všemi dostupnými prostředky oběť, která proto pociťuje důvodné obavy o život nebo zdraví své či svých blízkých;
- účast na sebevraždě (§ 144 TZ) – např. zaslání SMS oběti s úmyslem vyvolat u ní rozhodnutí k sebevraždě;
- porušení tajemství dopravovaných zpráv (§ 182 TZ) – např. „odposlech“ odesílaného e-mailu;
- porušení tajemství listin a jiných dokumentů uchovávaných v soukromí (§ 183 TZ), např. zveřejnění fotografií z telefonu oběti;
- pomluva (§ 184 TZ) – např. vytvoření webových stránek zesměšňujících oběť.

(5) Pedagogický pracovník, kterému bude znám případ šikanování a nepřijme v tomto ohledu žádné opatření, se vystavuje riziku trestního postihu pro neoznámení, případně nepřekažení trestného činu (§ 367 TZ). V úvahu přicházejí i další trestné činy jako např. nadřívání (§ 366 TZ) či schvalování trestného činu (§ 365 TZ), v krajním případě i podněcování (§ 364 TZ).

II.

Školní program proti šikanování

Čl. 4

Východisko

(1) Školní program proti šikanování je nejúčinnějším způsobem, jak ochránit děti před šikanou. Zahrnuje v sobě metody řešení a další opatření zaměřená přímo na nápravu šikanování. Předpokladem jeho fungování je dobrá všeobecná prevence rizikového chování ve škole.

(2) Každá škola vytváří vlastní školní program proti šikanování.

(3) Školní program proti šikanování je klíčovou součástí Minimálního preventivního programu (dále též „MPP“).

(4) Bezpečnost žáků vyžaduje vždy splnění minimálních požadavků na řešení šikany (viz následující článek 5).

Čl. 5

Minimální požadavky na školu pro řešení šikany

Aby škola mohla účinně a bezpečně zastavit již existující šikanování, měla by plnit tyto požadavky:

- ředitel školy je orientován v metodice, organizaci a právní problematice šikanování. Je to základní předpoklad, aby mohl vytvořit příznivé podmínky pro vyškoleného odborníka na řešení šikany a inicioval rozvíjení školního programu proti šikanování;
- škola má vyškoleného alespoň jednoho odborníka pro koordinaci a následně i pro řešení šikany (zpravidla školní metodik prevence, dle vyhlášky č.72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních, ve znění vyhlášky č. 116/2011 Sb.). Pracovník pověřený řešením umí kvalifikovaně odhadnout stadium a formu šikany a rozhodnout, zda řešení zvládne škola sama nebo zda si povolá odborníka. (příloha vyhlášky č. 72/2005 Sb. stanovuje kompetence školních poradenských pracovníků, tj. školního metodika prevence, výchovného poradce, příp. školního psychologa nebo školního speciálního pedagoga a také kompetence školských poradenských zařízení – pedagogicko-psychologické poradny (dále jen „PPP“), střediska výchovné péče (dále jen „SVP“) aj.);
- škola spolupracuje s PPP, SVP a dalšími organizacemi a institucemi při řešení pokročilých a neobvyklých šikan, které sama nezvládne;
- škola aktivně spolupracuje s rodiči na ochraně dětí a žáků před šikanou. Vhodný způsob je seznámení rodičů s nekompromisním bojem školy proti šikanování, například na webových stránkách, v informativním letáku o škole a na třídních schůzkách (viz PŘÍLOHA 3);
- škola má ve školním řádu:
 - zakomponován kategorický zákaz chování mající charakter šikanování a opatření, která se váží k tomuto závažnému porušení školního řádu (podrobněji viz PŘÍLOHA 4);
 - zpracovaná pravidla používání informačních a komunikačních technologií, internetu a mobilních telefonů (během vyučování, o přestávkách, v prostoru školy). Součástí tohoto textu je i stanovení kázeňských opatření při nedodržování těchto pravidel (viz PŘÍLOHA 4).
- ředitel školy zajistí v souladu s pracovním řádem dohled pedagogických pracovníků nad žáky ve škole před vyučováním a o přestávkách, na vytipovaných rizikových místech v prostorách školy;
- škola má zpracovaný plán dalšího vzdělávání pedagogů, zejména pracovníka pověřeného řešením šikany (zpravidla školního metodika prevence) a třídních učitelů v prevenci šikanování.

Čl. 6

Školní program proti šikanování

(1) Vytváření školního programu proti šikanování je dlouhodobý a trvalý proces. Určují ho dva znaky – celoškolský rozměr a zaměření na specifickou prevenci.

(a) Aby škola děti účinně chránila před šikanováním, zapojí všechny pedagogické pracovníky.

(b) Zaměření na specifickou prevenci vypovídá, že se program věnuje výhradně řešení šikany, a to prostřednictvím specifické primární prevence a prevence sekundární.

c) Obecná struktura 13 komponent ve školním programu proti šikanování má univerzální charakter a lze ji použít jako jednotící princip i pro ostatní rizikové chování, a tak vytvořit integrovaný, ucelený MPP.

(2) Školní program proti šikanování má 13 komponent (hlavních součástí):

1. zmapování situace – analýza a evaluace (před a po zavedení programu a také v jeho průběhu);
2. motivování pedagogů pro změnu;
3. společné vzdělávání a supervize všech pedagogů;
4. užší realizační tým (zástupce vedení - nejlépe ředitel, zástupci třídních učitelů z 1. a 2. stupně, zástupce družiny, školní metodik prevence, výchovný poradce, školní psycholog atd.);
5. společný postup při řešení šikanování (šest skupin základních scénářů);
6. primární prevence v třídních hodinách;
7. primární prevence ve výuce;
8. primární prevence ve školních i mimoškolních programech mimo vyučování;
9. ochranný režim (demokraticky vytvořený smysluplný školní řád, účinné dohledy učitelů);
10. spolupráce s rodiči (vhodný způsob seznámení s nekompromisním bojem školy proti šikaně, například na webových stránkách, pomocí informativního dopisu a při třídních schůzkách);
11. školní poradenské služby;
12. spolupráce se specializovanými zařízeními;
13. vztahy se školami v okolí (domluva ředitelů na spolupráci při řešení šikany, kdy se jí účastní žáci z různých škol).

Podrobnější popis jednotlivých komponent naleznete v odborné literatuře: Kolář M. (2011). Nová cesta k léčbě šikany. Praha: Portál.

Čl. 7

Specifikace některých součástí programu proti šikanování

7.1

Společný postup řešení při výskytu šikany ve škole

(Jde o komponentu programu č. 5, podrobněji viz metodické doporučení.)

Proškolený pracovník, většinou školní metodik prevence, na podkladě kvalifikovaného odhadu stadia a formy šikanování rozhodne, zda řešení zvládne škola sama, nebo si povolá odborníka specialistu (viz tabulka níže). V případě,

že jde o počáteční a obvyklou šikanu, kterou zvládne škola sama, odborník postupuje podle scénáře určeného pro tento typ šikanování. Pokročilá a komplikovaná šikany škola řeší ve spolupráci s odborníky z venku, zejména z PPP, SVP.

Do komplikované šikany zařadíme především neobvyklé formy šikany. Dále sem zahrneme základní formy šikany, se kterými nemáme zkušenosti. Patří do nich šikany krajně ohrožující bezpečí pedagoga a život oběti, dále šikany se změnou v základním schématu. Prakticky jde zejména o nějakou zvláštnost u přímých a nepřímých účastníků šikany. Patří sem rovněž šikany s rozvinutým zakrývacím systémem.

Vážnou komplikací je intenzivnější závislostní vztah mezi oběťmi a agresory a vážnější dopady šikany na oběť - například známky úzkostné poruchy.

Zdůrazňujeme, že šikanování je komplikovaný a paradoxní fenomén a běžné pedagogické postupy naprosto selhávají. Rovněž obecné a hotové kuchařky v podobě receptů nefungují, spíše ublíží, než pomohou.

Tabulka: Klasifikace scénářů pomoci podle cíle léčby, stadia a formy šikanování (Kolář, 2011)

(1) Situace, které zvládne škola sama

- (a) první pomoc pro obyčejnou počáteční šikanu;
- (b) celková léčba pro řešení prvních dvou stadií šikanování, RTP – Rámcový třídní program.

(2) Scénáře, kdy potřebuje škola pomoc zvenku

- (c) první pomoc pro komplikovanou počáteční šikanu;
- (d) první pomoc (krizové scénáře) pro obyčejnou pokročilou šikanu;
- (e) první pomoc (krizové scénáře) pro komplikovanou pokročilou šikanu, patří sem např. výbuch skupinového násilí, tzv. školní lynčování;
- (f) celková léčba pro třetí stadium šikanování s běžnou i komplikovanou formou.

Čl. 7.2

Dva scénáře pro každou školu (podrobněji viz metodické doporučení)

Pro školu jsou určeny následující dva scénáře. První je určen pro řešení počáteční obyčejné šikany. Důvodem je fakt, že těchto obyčejných počátečních šikan je nejvíce a tvoří obrovské podhoubí pro rozbuzení pokročilých a neobvyklých šikan. Druhý scénář je určený k řešení výbuchu skupinového násilí, tzv. školního lynčování. V tomto případě nelze čekat na odborníka-specialistu, protože je oběť ohrožena bezprostředně na zdraví a později je většinou nemožné případ vyšetřit. Škola proto nejprve zakročí sama, vyřeší akutní problém a později jej řeší za pomoci odborníka.

(1) Scénář pro obyčejnou počáteční šikanu (Kolář, 2011)

1. odhad závažnosti onemocnění skupiny a stanovení formy šikany;
2. rozhovor s informátory a oběťmi;
3. nalezení vhodných svědků;
4. individuální rozhovory se svědky (nepřípustné je společné vyšetřování agresorů a svědků, hrubou chybou je konfrontace oběti s agresory);
5. ochrana oběti;
6. předběžná diagnóza a volba ze dvou typů rozhovoru:
 - a. rozhovor s oběťmi a rozhovor s agresory (směřování k metodě usmíření);
 - b. rozhovor s agresory (směřování k metodě vnějšího nátlaku);
7. realizace vhodné metody:
 - a. metoda usmíření;
 - b. metoda vnějšího nátlaku (výchovný pohovor nebo výchovná komise s agresorem a jeho rodiči);
8. třídní hodina:
 - a. efekt metody usmíření;
 - b. oznámení potrestání agresorů;
9. rozhovor s rodiči oběti;

10. třídní schůzka;
11. práce s celou třídou.

(Komentář k jednotlivým krokům viz metodické doporučení nebo kniha Nová cesta k léčbě šikany - Kolář M. (2011). Nová cesta k léčbě šikany. Praha: Portál.)

(2) Základní krizový scénář pro výbuch pokročilé šikany – Poplachový plán pro tzv. školní lynčování (Kolář, 2011)

A. První (alarmující) kroky pomoci

1. zvládnutí vlastního šoku – bleskový odhad závažnosti a formy šikany;
2. bezprostřední záchrana oběti, zastavení skupinového násilí.

B. Příprava podmínek pro vyšetřování

3. zalarmování pedagogů na poschodí a informování vedení školy;
4. zabránění domluvě na křivé skupinové výpovědi;
5. pokračující pomoc oběti (přivolání lékaře);
6. oznámení na policii, paralelně – navázání kontaktu se specialistou na šikanování, informace rodičům

C. Vyšetřování

7. rozhovor s obětí a informátory;
8. nalezení nejslabších článků nespolupracujících svědků;
9. individuální, případně konfrontační rozhovory se svědky;
10. rozhovor s agresory, případně konfrontace mezi agresory, není vhodné konfrontovat agresora (agresory) s obětí (oběťmi).

D. Léčba

11. metoda vnějšího nátlaku a změna konstelace skupiny.

(Komentář k jednotlivým krokům viz metodické doporučení nebo kniha Nová cesta k léčbě šikany - Kolář M. (2011). Nová cesta k léčbě šikany. Praha: Portál.)

Čl. 7.3

Nápravná opatření

(1) Škola má k dispozici pro zastavení násilí agresorů běžná, ale i mimořádná nápravná opatření. Uvedeme některá, která přicházejí při šikanování v úvahu:

- výchovná opatření (napomenutí a důtka třídního učitele, důtka ředitele školy; podmíněné vyloučení a vyloučení ze školy – nelze použít v případě žáka, který plní povinnou školní docházku);
- snížení známky z chování;
- převedení do jiné třídy, pracovní či výchovné skupiny (je třeba individuálně posoudit efektivitu tohoto opatření, aby nedošlo k přesunutí šikany do nového prostředí a podmínek);
- vyloučení ze školy při opakování násilí po rozhodnutí výchovné komise – nelze použít

- v případě žáka, který plní povinnou školní docházku;
- ředitel školy doporučí rodičům dobrovolné umístění dítěte do pobytového oddělení střediska výchovné péče, případně doporučí realizovat dobrovolný diagnostický pobyt žáka v diagnostickém ústavu;
 - ředitel školy podá návrh orgánu sociálně-právní ochrany dítěte k zahájení práce s rodinou, případně k zahájení řízení o nařízení předběžného opatření či ústavní výchovy s následným umístěním v diagnostickém ústavu;
 - škola umožní agresorovi individuální výchovný plán.

(2) Doporučuje se dále pracovat s agresorem (vedení k náhledu na vlastní chování, motivy apod.) i s obětí šikany. V případě potřeby doporučit zákonnému zástupci péči dítěte v PPP, SVP nebo jiných odborníků – klinických psychologů, psychoterapeutů nebo psychiatrů, případně převedení do jiné třídy.

(3) Pro nápravu situace ve skupině je potřeba pracovat s celým třídním kolektivem. Je nezbytné vypořádat se i s traumaty těch, kteří přihlíželi, ale nezasáhli (mlčící většina či menšina) apod.

Čl. 7.4.

Spolupráce se specializovanými institucemi

(Jde o komponentu programu č. 12)

(1) Při předcházení případům šikany a při jejich řešení je důležitá spolupráce vedení školy nebo školského zařízení, školního metodika prevence, výchovného poradce, event. školního psychologa, školního speciálního pedagoga nebo zástupce školy s dalšími institucemi a orgány zejména:

- v resortu školství – s PPP, SVP, speciálně pedagogickými centry (v případě integrovaných dětí na běžných školách);
- v resortu zdravotnictví – s pediatrií a odbornými lékaři, dětskými psychology, psychiatry a zařízeními, která poskytují odbornou poradenskou a terapeutickou péči, včetně individuální a rodinné terapie;
- v resortu sociální péče – s oddělením péče o rodinu a děti, s oddělením sociální prevence (možnost vstupovat do každého šetření, jednat s dalšími zainteresovanými stranami, s rodinou), případně s NNO specializujícími se na prevenci a řešení šikany.

(2) Dle vyhlášky č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních, ve znění vyhlášky č. 116/2011 Sb. je při poskytování poradenských služeb (tj. také při intervenčních programech) nutné žáky, včetně jejich zákonných zástupců, předem informovat o charakteru poradenské služby. Využívá se tzv. informovaný souhlas (viz § 1 odst. 3 vyhlášky č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních, ve znění vyhlášky č. 116/2011 Sb.). Výstupem práce externí odborné instituce by měla být písemná zpráva s adekvátními informacemi (§ 1 odst. 5 vyhlášky č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních, ve znění vyhlášky č. 116/2011 Sb.). Aby byly pro školu informace relevantní, doporučuje se před započítím poradenských služeb dohodnout obsah a rozsah práce.

(3) Dojde-li k závažnějšímu případu šikanování nebo při podezření, že šikanování naplnilo skutkovou podstatu trestného činu (provinění), ředitel školy nebo školského zařízení oznámí tuto skutečnost Policii ČR.

(4) Ředitel školy oznámí orgánu sociálně-právní ochrany dítěte skutečnosti, které ohrožují bezpečí a zdraví žáka. Pokud žák spáchá trestný čin (provinění), popř. opakovaně páchá přestupky, ředitel školy zahájí spolupráci s orgány sociálně-právní ochrany dítěte bez zbytečného odkladu (viz § 6, 7 a 10 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů).